בְּעֶזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ

דַּרְכֵי אִישׁ

גִּלָּיוֹן שְׁבוּעִי מִמִּשְׁנָתוֹ הַטְּהוֹרָה שֶׁל כ״ק מו״ר
הָרַהַ״צ **רַבִּי יִצְחָק שְׁמוּאֵל אַהֲרֹן לֶעזֶער** שְׁלִיט״א
יוֹצֵא לָאוֹר עַל יְדֵי חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב, יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב – עִיר הַשִּׂמְחָה

גִּלָּיוֹן ר״ו | פָּרָשַׁת בְּהַר בְּחֻקֹּתַי – חֲזַק תשפ״ח

לְמוּד

גַּם בְּלִי הֶבָנָה!

* * *

פַּעַם שָׁאַל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ אֶת מוֹ״ר שְׁלִיט״א עַל הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת לְמוּד, סִימָן סו): **׳כְּשֶׁאֵין מֵבִין אֶת לְמוּדוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁדִּינִים שׁוֹרִין עָלָיו׳**; וְכֵן אִיתָא בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ע״ד, כְּשֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְדַבֵּר שָׁם מֵעִנְיַן ׳דִּבּוּר בְּדַעַת׳ וְ׳דִּבּוּר בְּלֹא דַּעַת׳, שֶׁהַמְּתָקַת הַדִּינִים הִיא עַל־יְדֵי יְדִיעַת הַתּוֹרָה דַּיְקָא, נִמְצָא כְּשֶׁאֵינוֹ מֵבִין אֶת לְמוּדוֹ – דִּינִים שׁוֹרִים עָלָיו. וַהֲרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל צִוָּה עָלֵינוּ לְהַרְבּוֹת בַּאֲמִירַת דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה – אַף לְלֹא הֶבָנָה, וְרַבִּים הֵם שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְהָבִין לִמּוּדָם, וְכִי כָּל אֶחָד שֶׁלֹּא מֵבִין אֶת לִמּוּדוֹ וְגוֹרֵס אֶת מִלּוֹת הַתּוֹרָה – דִּינִים שׁוֹרִים עָלָיו?... מָה הַהֶסְבֵּר בָּזֶה?

מוֹ״ר שְׁלִיט״א בֵּאֵר זֹאת בְּאֹפֶן נוֹרָא וְנִפְלָא, וְכֹה הָיוּ דְּבָרָיו: הִנֵּה כָּל חַיֵּי הָאָדָם – מֵעֵת שֶׁנּוֹלַד – הוּא עִנְיַן שֶׁל ׳הַמְּתָקַת הַדִּינִים׳, מָה הַכַּוָּנָה? כִּי ׳דִּין׳ פֵּרוּשׁוֹ ׳צִמְצוּם׳, כְּלוֹמַר: שֶׁמֹּחַ הָאָדָם מְצֻמְצָם. כִּי בֶּאֱמֶת, בַּמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן, כָּל דָּבָר הוּא חֶסֶד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְגַם אִם עוֹבֵר עַל הָאָדָם אֵיזֶה דָּבָר לֹא נָעִים, זֶה רַק כְּדֵי לְעוֹרֵר אוֹתוֹ שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל חֶסֶד וְרַחֲמִים, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֶת הַיְדִיעָה הַזֹּאת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא ״מַמְתִּיק אֶת הַדִּין״, מָה הַכַּוָּנָה? הוּא זוֹכֶה לְהַמְתִּיק אֶת ׳הַצִּמְצוּם׳ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמְמַלֵּא יֵשׁ לוֹ ׳הַרְחָבַת הַמֹּחִין׳, כִּי זֶהוּ כְּלָל: ׳דִּין׳ הַיְנוּ ׳צִמְצוּם׳.

וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹלָד לָזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּעוֹדוֹ תִּינוֹק – הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ מְצֻמְצָם, וַעֲדַיִן הוּא לֹא מְפֻתָּח לְגַמְרֵי, וּכְכָל שֶׁהוּא גָּדֵל – הוּא מַתְחִיל לָדַעַת עוֹד דָּבָר וְעוֹד דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְפַּתֵּחַ שִׂכְלוֹ וּמִתְרַחֵב לִידִיעוֹת נוֹסָפוֹת, וְזֶה עִנְיַן שֶׁל ״הַמְתָּקַת הַדִּינִים״, הַיְנוּ שֶׁמֹּחוֹ יוֹצֵא מֵהַצִּמְצוּם שֶׁבּוֹ הוּא שָׁרוּי, וּמִתְרַחֵב בִּידִיעוֹת חֲדָשׁוֹת.

וְזֶהוּ מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ה, כא): **״בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא, בֶּן עֶשֶׂר לַמִּשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה לַתַּלְמוּד״** וְכוּ׳, כִּי בְּכָל פַּעַם הָאָדָם גָּדֵל עוֹד וָעוֹד, וּבְכָל פַּעַם מַמְתִּיק עוֹד דִּינִים, הַיְנוּ צִמְצוּמִים, וּמִתְרַחֵב מֹחוֹ, וְיָכוֹל לְקַבֵּל הַמִּקְרָא – בְּגִיל חָמֵשׁ, הַמִּשְׁנָה – בְּגִיל עֶשֶׂר, עֹל הַמִּצְוֹות – בְּגִיל י״ג, לִמּוּד תַּלְמוּד – בְּגִיל ט״ו, וְכֵן הָלְאָה בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים, כִּי בְּכָל פַּעַם מִתְרַחֵב מֹחוֹ וְיוֹצֵא מִצְּמְצוּם נוֹסַף שֶׁהָיָה שָׁרוּי בּוֹ, וּמִמֵּילָא יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַלִּמּוּד הֵיטֵב.

וְהִנֵּה, בְּתוֹרָה ע״ד הַנַּ״ל אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיֵּשׁ ׳**דִּבּוּר בְּדַעַת**׳ וְיֵשׁ ׳**דִּבּוּר בִּלֹא דַּעַת**׳, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ׳הוֹשַׁעְנָא רַבָּא׳ הַקּוֹדֶם לְ׳שִׂמְחַת תּוֹרָה׳, כִּי הוֹשַׁעְנָא רַבָּא הוּא בְּחִינַת ׳דִּבּוּר בִּלֹא דַּעַת׳, בְּחִינַת עֲרָבָה הַדּוֹמָה לְשִׂפְתַיִם, וְשִׂמְחַת תּוֹרָה הוּא ׳דִּבּוּר בְּדַעַת׳, וּמְכָרְחִים לְהַקְדִּים אֶת הַ׳דִּבּוּר בִּלֹא דַּעַת׳ אֶל הַ׳דִּבּוּר בְּדַעַת׳, וְעַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל בְּדִבּוּר קָדוֹשׁ שֶׁל תּוֹרָה,

אַף לְלֹא דֵּעָה וְהָבָנָה - סוֹף־כָּל־סוֹף יַגִּיעַ לְ׳דִבּוּר בְּדֵעָה׳, שֶׁזּוֹ הַמַּטָּרָה וְהַתַּכְלִית שֶׁל הַלִּמּוּד.

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁעַל־יְדֵי ׳יְדִיעַת הַתּוֹרָה׳ אָדָם זוֹכֶה לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּין, מָה הַכַּוָּנָה? כִּי כְּשֶׁמֹּחַ הָאָדָם מְצֻמְצָם - הוּא לֹא מְסֻגָּל לְקַלֵּט וּלְהָבִין אֶת הַלִּמּוּד, וּמְמֻלָּא כְּשֶׁהוּא זוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַלִּמּוּד - זֶה הַסִּימָן שֶׁזָּכָה ׳לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּין׳ הַיְנוּ ה׳צִּמְצוּם׳ הַנַּ״ל, וְזוֹכֶה שֶׁנִּתְרַחֵב מֹחוֹ בַּהֲבָנַת וִידִיעָה הַתּוֹרָה.

וְאֵין דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל אֲמוּרִים כְּדֵי לְהַבְהִיל אֶת הָאָדָם כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁ״דִּינִים שׁוֹרִים עָלָיו״... כִּי ׳דִּין׳ הַיְנוּ ׳צִּמְצוּם׳, וְזֶה נַעֲשֶׂה אֲפִלּוּ אֵצֶל צַדִּיקִים, כִּי בַּהַשָּׂגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יֵשׁ תָּמִיד מַה לְהַשִּׂיג עוֹד וָעוֹד, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ, וְעַל־כֵּן גַּם אֵצֶל צַדִּיק יֵשׁ בְּחִינָה שֶׁל ׳דִּינִים שׁוֹרִים עָלָיו׳ כָּל עוֹד הוּא לֹא הִשִּׂיג אֶת הַהַשָּׂגָה שֶׁלְּמַעְלָה מֵאוֹתָהּ הַשָּׂגָה שֶׁבָּהּ הוּא נִמְצָא, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג אֶת אוֹתָהּ הַשָּׂגָה - בָּזֶה הִמְתִּיק אֶת הַדִּין, הַיְנוּ הַצִּמְצוּם, וְזָכָה לְהַגִּיעַ לִידִיעָה נוֹסֶפֶת בְּמֹחוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְכָךְ עַד אֵין סוֹף.

וְדָבָר זֶה נַעֲשֶׂה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁבְּתְחִלָּה מֹחוֹ מְצֻמְצָם, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהָבִין אֶת לִמּוּדוֹ, וְאִם־כֵּן מַהִי אֵפוֹא עֲצָתוֹ? מְגַלִּים לָנוּ הַצַּדִּיקִים: **קַח אֶת הַתּוֹרָה כְּפִי מַה שֶּׁאַתָּה! אִם אֵינְךָ מֵבִין - תִּגְרֹס! וְאַל תִּבָּהֵל מֵאֵלּוּ הַדִּינִים, כִּי זֶה צְמְצוּמִים שֶׁהֵם לְאַט לְאַט יִמְתְּקוּ, הָעִקָּר שֶׁתַּמְשִׁיךְ בְּדַרְכְּךָ וְתִגְרֹס הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה אֲפִלּוּ לְלֹא הֲבָנָה!**

וְאָכֵן, כָּל הַתַּכְלִית הִיא שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְ״תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ״ - כִּלְשׁוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יא), הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה לְעָמְקָם, שֶׁזֶּה עִנְיָן שֶׁל ׳דִּבּוּר בְּדֵעָה׳, אֲבָל מַה יַּעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְזֶה? הָעֵצָה מֻנַּחַת בְּאוֹתָהּ תּוֹרָה שֶׁל רַבֵּנוּ: ׳אִמְרֵי אֲנָשִׁי׳ - אֲמִירָה! תִּהְיֶה חָזָק בַּ״אֲמִירוֹת״ בַּתּוֹרָה! ׳תַּגִּיד׳ עוֹד וָעוֹד בַּתּוֹרָה! וּכְשֶׁתִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּזְכֶּה סוֹף־כָּל־סוֹף לְהַגִּיעַ לְ״תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ״, וְזֶה הַסִּימָן שֶׁכָּל הַדִּינִים - הַיְנוּ הַצִּמְצוּמִים - הֶמְתִּקוּ מֵעָלֶיךָ לְגַמְרֵי.

כִּי הִנֵּה, גַּבֵּי סֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, יֵשׁ הַטּוֹעִים לַחֲשֹׁב, שֶׁצְּרִיכִים לְהַגִּיד אֶת הַמִּלִּים וְלֹא לְקַשֵּׁר לָזֶה שׁוּם שֵׂכֶל כְּלָל... הוּא גּוֹרֵס לְלֹא שׁוּם שִׂימַת־לֵב וַהֲבָנָה כְּלָל... וּבֶאֱמֶת זוֹ טִפְּשׁוּת, כִּי בְּוַדַּאי הַתַּכְלִית הִיא לִזְכּוֹת לְ״תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ״ (כִּלְשׁוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל שָׁם), רַק מֵחֲמַת שֶׁאָדָם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר, וּפָגַם מַה שֶּׁפָּגַם בְּשִׂכְלוֹ, וּמִלֵּא אֶת מֹחַ מַחְשַׁבְתּוֹ בִּתְכָנִים שֶׁל טֻמְאָה וְתוֹעֵבָה, וּבִפְרָט אִם הִגִּיעַ לְכָל־מִינֵי פְּגָמִים וַעֲוֹנוֹת רָעִים, וּמִמֵּילָא כְּשֶׁהוּא נִגַּשׁ לְלִמּוּד תּוֹרָה - הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ סָתוּם... הוּא לֹא מֵבִין מִלָּה מִמַּה שֶּׁהוּא אוֹמֵר... שֶׁזֶּה עִנְיָן שֶׁל ״דִּינִים״ הַשּׁוֹרִים עָלָיו, וּבָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְנוֹתֵן לָנוּ עֵצָה קַלָּה וּפְשׁוּטָה: **פְּתַח אֶת הַחֻמָּשׁ, וְתַתְחִיל לְהַגִּיד אֶת פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה! תֹּאמַר פְּרָקִים בַּתַּנַ״ךְ! תַּגִּיד הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְדַפֵּי גְּמָרָא - זֶה מַה שֶּׁיְּזַכֶּךָּ לְךָ אֶת הַמֹּחַ וְיַזְכֶּה אוֹתְךָ לְהַגִּיעַ לַהֲבָנַת הַתּוֹרָה!**

זוֹהִי ׳דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ׳ - ׳שְׁבִיל הַזָּהָב׳ - שֶׁסָּלַל לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא כָּבַשׁ אֶת הַדֶּרֶךְ לָרַבִּים וְגִלָּה אֵיךְ יֵשׁ ״לְכָל אֶחָד וְאֶחָד״ שַׂיָּכוּת לְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנָתַן לָנוּ עֵצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת אֵיךְ נִזְכֶּה גַּם אֲנַחְנוּ לִהְיוֹת קְשׁוּרִים אֶל הַתּוֹרָה, וַ׳אֲפִלּוּ שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלִּי מְצֻמְצָם - **אֲנִי גּוֹרֵס אֶת מִלּוֹת הַתּוֹרָה, וַאֲנִי מַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי כָּל מִלָּה שֶׁל תּוֹרָה חֲשׁוּבָה! אֲנִי זוֹכֶה לְהַגִּיד אֶת הַמִּלּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וַאֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי עִם זֶה!**׳...

זֶה פֵּרוּשׁ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בְּסֵפֶר־הַמִּדּוֹת שָׁם: ׳כְּשֶׁאֵין מֵבִין אֶת לִמּוּדוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁדִּינִים שׁוֹרִין עָלָיו׳; וְהִנֵּה אָדָם שׁוֹמֵעַ זֹאת וְנִבְהָל מְאֹד: ״וְכִי בִּגְלַל שֶׁאֵינִי מֵבִין אֶת הַלִּמּוּד שׁוֹרִים עָלַי דִּינִים? מָה אֶעֱשֶׂה?!״... אֲבָל הַפֵּרוּשׁ שֶׁל ׳**דִּינִים**׳ הוּא ׳**צִּמְצוּמִים**׳ - שֶׁהַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם מְצֻמְצָם, וְהוּא לֹא יָכוֹל לְרַכֵּז עַצְמוֹ בְּהַלִּמּוּד וּלְהָבִינוֹ עַל בּוּרְיוֹ, וּבְעִקָּר מֵחֲמַת עֲבָרוֹ הֲלֹא־כָּל־כָּךְ ״וְרַד״... וְזֶהוּ כְּלָלִיּוּת הַ׳דִּינִים׳ שֶׁשּׁוֹרִים עָלָיו, וּמִמֵּילָא אֵיךְ יָבִין אֶת לִמּוּדוֹ?... וַעֲצָתוֹ הִיא: **תַּגִּיד אֶת מִלּוֹת הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ לְלֹא הֲבָנָה, וְכָךְ לְאַט לְאַט תַּמְתִּיק אֶת אֵלּוּ הַדִּינִים, וְיִפָּתַח מֹחֲךָ לַהֲבָנַת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ!**

סִיֵּם מוֹ״ר שְׁלִיטָ״א וְאָמַר: **בְּסֵפֶר־הַמִּדּוֹת יֵשׁ אוֹת ״הַמְתָּקַת דִּין״, וְהִיא אַחַת מֵהָאוֹתִיּוֹת הָאֲרֻכּוֹת שֶׁבְּסֵפֶר־הַמִּדּוֹת, תְּקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב שָׁם, וּבִפְרָט הַכָּתוּב בְּחֵלֶק שֵׁנִי סִימָן ט׳: ׳כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד עַד שֶׁנִּתְיַגֵּעַ, בָּזֶה מַמְתִּיק הַדִּינִים וּמְעוֹרֵר רַחֲמִים׳; וְכֵן תִּזְכֶּה לוֹמַר וּלְהַגִּיד הַרְבֵּה הַתּוֹרָה בִּבְחִינַת ״דִּבּוּר בְּלֹא דֵּעָה״, כְּמוֹ הַמְּזֻכָּר שָׁם** (חֵלֶק רִאשׁוֹן, סִימָן לט):

׳לְהַמְתָּקַת הַדִּינִים תַּגִּיד מִשְׁנָיוֹת זְרָעִים׳; וְכֵן (שָׁם סִימָן פז): **׳לְהַמְתִּיק הַדִּין תֹּאמַר פָּרָשַׁת נְדָרִים וּמִשְׁנָיוֹת שֶׁל מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת׳; וְכֵן** (שָׁם סִימָן צא): **׳מַסֶּכֶת אֲהָלוֹת מְסַגֵּל לְהַמְתִּיק הַדִּין׳; כִּי אֲמִירַת כָּל דִּבְרֵי תוֹרָה בִּכְלָל, וּדְבָרִים אֵלּוּ בִּפְרָט, יַמְתִּיקוּ אֶת הַדִּינִים מֵעָלֶיךָ עַד שֶׁתִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת שֶׁלְּאַט לְאַט הַצְּמְצוּמִים יְסוּרוּ, יִמְתְּקוּ הַדִּינִים, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לִ״תְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ״, אָמֵן וְאָמֵן!**